

6

Menigheden i stormvejr

Der skulle ikke gå lang tid, før kritiske røster om katolikerne og den katolske menighed rejste sig i dagspressen, og katolikernes aktiviteter i Roskilde fik hurtigt nyhedens interesse helt ind til hovedstaden.

Angrebene lagde dog ikke nogen dæmper på den virkelyst, som udstrålede fra pater Kerckhoffs og menigheden. Katolikerne ville mere end arbejdet blandt deres egne. De ønskede over en bred front at videreføre noget af det omfattende sociale arbejde, der karakteriserede klostrene i middelalderen, men det blev hurtigt klart, at det sociale arbejde og menighedsarbejdet ikke ville få lov til at gå stille af - og da slet ikke i Roskilde, hvor pater Alfons Kerckhoffs mødte stærke kræfter, som ganske enkelt ønskede katolikerne ud af byen - og gerne ud af landet - hurtigst muligt.

Angrebene mod den katolske menighed i Roskilde tog ofte afsæt i omtaler af bøger om katolicismen, bl.a. en oversættelse af den amerikanske teolog Charles Chiniquys bog *Katolicismen afsløret*, men hurtigt kom indlæggene frem til det konkrete, nemlig den katolske menighed i Roskilde, der jo også ganske hurtigt var blevet særdeles synlig i bybilledet.

Især benyttede folkekirkens præster sig af lejligheden til at rette skytset på mod katolikerne, der var fordrevet fra Frankrig, og som etablerede sig i Danmark. Budskabet var, at når franskmændene således havde gjort op med den katolske kirkes indflydelse, skulle danskerne være på vagt og passe på ikke at blive løbet over ende af katolikerne. Det bedste var derfor at få stækket katolikkernes virkelyst.

Den første større avisfejde begyndte allerede i august 1903. *Roskilde Avis* bragte en artikel om den omtalte bog om katolicismen. Artiklen var ikke en egentlig anmeldelse, men viderebragte danske synspunkter fra anmeldelser af bogen, der handlede om det utålelige åg, den katolske kirke byder sine medlemmer, og om den katolske kirkes forvanskning af evangeliet. Artiklen formede sig som en anbefaling af bogen - og her kom den lokale vinkel ind i billedet - "...da der jo nu i adskillige danske Byer har bosat sig katolske Præster, hvis Virksomhed gaar ud paa at bringe Mennesker ind under Pavens Regimente..." (1)

Denne artikel kunne pater Kerckhoffs ikke sidde overhørig. Få dage senere bragte avisen et længere svar fra Kerckhoffs på artiklens og bogens synspunkter, og dermed var ballet åbnet til en længevarende polemik mellem Kerckhoffs og forskellige lokale folkekirkepræster, bl.a. sognepræst Hans Ernst Meyling, Roskilde. Tonen i indlæggene var til tider barsk, der blev skrevet om katolsk propaganda, og Meyling skrev:

Jeg tillader mig at gøre Opmærksom herpaa nu, da vi har en katolsk Kirke her i Byen, at man ikke skal blive ganske overordentlig imponeret, hvis man ogsaa her skulde blive Vidne til et gnistrende katolsk Lærdoms-Fyrværkeribombardement.

Debatten i *Roskilde Avis* om den amerikanske bog og katolikkerne varede til ind i september samme år.

I 1904 opstod en ny pennefejde i *Roskilde Avis*, denne gang med afsæt i bogen *Hvad der skiller os fra Rom? Kort Fremstilling af den romersk-katholske Kirkes Hovedvildfarelser*, skrevet af den evangeliske præst Adolf Bender. Bogen blev anmeldt i *Roskilde Avis* af pastor M. Bjørnskov-Petersen, og kort efter kom pater Kerckhoffs med sit svar, som blev bragt i avisen over tre dage. Pennefejden begyndte i juli og varede frem til september samme år med mange meget lange indlæg, hvorefter avisen så sig nødsaget til at bringe følgende notits:

Den langvarige Polemik, der har været ført heri Bladet mellem d'Hrr. Pastor Bjørnskov-Petersen og Prior Kerckhoffs, vil blive afsluttet i de nærmeste Dage, da vi paa Grund af den store Stofmængde ikke ser os i Stand til at give d'Hrr Husly længere. (2)

Også købet af jorden til Sct. Maria Hospital og planerne om at opføre hospitalet skabte røre i avisspalterne. I første omgang fremkom der dog enkelte artikler, som var præget af sympati for katolikkernes virke.

Det københavnske blad *Folkets Avis* bragte således i 1903 en artikel med overskriften "Fordrevne Katolikker fra Frankrig bosætter sig i Danmark. Bliver Roskilde Bispestol?", og selv om artiklen ikke var stor, kunne sådanne overskrifter nemt få det til at gippe i manganen en protestantisk præst.

Artiklen skrev om etableringen af den katolske menighed og nævnte købet af den store grund, hvor et hospital skulle opføres, og hertil følger artiklens anonyme forfatter så:

Til de katolske Præsters Dør gaar ikke en fattig forgæves, og saa længe deres Midler, som jo er store, strækker til, ja saa er Katolikerne den bedste Samaritan, en By kan eje. (3)

Hermed fik forfatteren også trådt på en af Roskildes ømme tæer, nemlig hospitalsvæsnets tilstand, og det var et punkt, som få år senere skulle blive centrum for en stor strid i byen.

Omkring samme tid kunne *Berlingske Tidende* oplyse læserne om en stor ejendomshandel i Roskilde, og der gjordes rede for katolikkernes køb af hjørnegrunden, hvor hospitalet skulle opføres. Artiklen indeholdt detaljerede oplysninger om handelen og kom bl.a. ind på, at den ejedes af Hans Rasmussen Langes Stiftelse. Den efterfølgende del af artiklen antyder, at den må være blevet skrevet af en person med et rimeligt nært kendskab til handelen og grundens ejer:

Denne Handel er vistnok kommen overraskende for den Langeske Stiftelses Bestyrelse, som kunde have betalt den forrige Aroefæster en langt større Købesum og endda have gjort en god Forretning, men nu have Katolikerne skyndt sig med at afslutte handelen, og de tage hele Profitten.

Artiklens anonyme forfatter så dog positivt på handelen, som ville blive til fordel for byen:

Naar Sagen ses fra et rent Skønhedsstandpunkt, kan der neppe være Tvivl om, at den Brug, Katolikerne ville gøre af Grunden, vil blive til større Pryd for Byen end om den blev udparcelleret til Smaavillaer eller efter kjøbenhavnsk Facon bedækket med Lejekaserner. Og har det været længe inden Katolikerne have slaaet Rod i Roskilde, som i sin Tid har været deres Hovedsæde i Danmark, have de nu gjort det grundigt. (4)

En god del af postyret havde bund i misforståelser og rygter, som begribeligvis kunne få hårene til at rejse sig på adskillige folkekirkemedlemmer i denne periode, hvor den katolske kirke og den protestantiske kirke stod stejlt overfor hinanden.

Således forlød det nogle gange, at et katolsk bispedømme skulle oprettes i Roskilde, og det foranledigede en artikel med overskriften "Et katolsk Bispedømme i Roskilde? De forjagne franske Søstre tager Affære", hvor biskop Johannes von Euch svarer på de fremførte påstande. Artiklen bringes her i sin fulde ordlyd, fordi den på udmærket vis illustrerer på den virak, der konstant var omkring den katolske menighed i Roskilde:

Som bekendt bygges der for Tiden paa katolsk Initiativ et storstilet katolsk Hospital heri Byen, og efterhaanden som Arbejdet er skredet frem, er der opdukket Rygter om, at Katolikkerne skulde omgaas med Planer, gaaende ud paa at indstifte et katolsk Bispedømme i Roskilde, som en Støtte for deres Propaganda i Norden.

Foranlediget af de nævnte Rygter henvendte vi os i Dag til den katolske Biskop i København, Hr. Johannes v. Euch, forelagde ham Sa-

gen og modtog følgende Svær:

Der er ikke noget reelt Grundlag for disse Rygter. Men paa den anden Side er det begribeligt nok, at de har kunnet opstaa. Thi et Bispedømme i Roskilde vilde jo have Traditionen for sig, og denne Stad er som bekendt endvidere den eneste, som ikke alt er "optaget".

For saa vidt kunde det hele altsaa se ganske naturligt ud. Men at lave et katolsk Bispedømme er ikke noget, man saadan løber til. Jeg er kun apostolisk Vikar for alle Katolikker i Danmark, paa Island og i Grønland, men bærer Titelen Biskop af Anastasiopolis - et gammelt, asiatick Bispedømme, der eksisterede i den Tid, da hele Asien var kristent. For at der skulde kunne oprettes et virkelig dansk Bispedømme, maatte Hierarkiet være indført, der maatte være et Domkapitel til Sted og foreligge en Foundation - alt sammen noget, der nok kan komme ad Aare, men som endnu hører Fremtiden til.

For øvrigt lader det til, at Hospitalet ved Roskilde vil blive det smukkeste Hospital i Danmark. Det kommer til at ligge ganske vidunderligt, midt i en dejlig Park på 90.000 Kvadratalen, nær ved Issefjorden.

Ejerne er 20 forjagne franske Søstre fra Cherbourg, Brest og Toulon. For Tiden er de beskæftigede med at sætte sig ind i det danske Sprog for at kunne røgte deres Gerning saa meget des bedre, naar Hospitalet - forhaabentligt i Slutningen af indeværende Aar - staaer færdigt! (5)

Et andet eksempel på rygtedannelsen ses i et avisinterview med pater Kerckhoffs om skolen og kirken i Roskilde. I interviewet bringer avisen et rygte frem, som har været fremsat i det københavnske blad *Vort Land* om, at den katolske kirke i Roskilde skulle placeres vis a vis Roskilde Domkirke, og at den skulle blive en ny udgave af den gamle Sct. Laurentii Kirke i bymidten. Det rygte måtte bero på en misforståelse, fastslog Kerckhoffs. (6)

Katolikkerne blev også emne for de lokale socialdemokrater. I bladet *Samfundet* kunne man finde overskrifter som "Socialdemokraterne og Katolikerne. En Fare for Danmark!".

Også i de københavnske dagblade fremkom der nu angreb på katolikkerne. Med de manende ord "Lad os være vaagne, og lad os hvæsse Kniven i Tide" skrev et københavnsk dagblad:

De franske Søstre vil paa dansk grund begynde den Virksomhed, som det franske Folk har fundet saa uudholdelig, ja, landsskadelig, at man har jaget dem ud af deres eget Fædreland! Stilfærdigt og indsmiggende, paa katolikkens Vis, vil de begynde deres Propaganda i Danmark, men deres Maal vil være at opnaa den samme Magt her, som Frankrig kun med store Anstrengelser har formaaet at ryste af sig efter mange Aars fortviolet Kamp. Skal vi nu under Prinsesse Maries Protektion ogsaa have Katolicismen opelsket i dens mest fordummede og magtbegærlige Form? Skal Danmark til at være et udsøgt Fri-

sted for en kirkelig Misvækst, som andre Samfund med skarpsleben Kniv har skaaret bort fra Stammen? (7)

Da Sct. Maria Hospital først stod færdigt, medførte det omfattende - positiv - omtale i både lokale og nationale aviser og ugeblade. Blandt de mange landsdækkende reportager, som berettede om indvielsen af hospitalet, var der da også nogle, som kom ind på den megen tale om, at de katolske søstre var uvelkomne, og at de først og fremmest kom til Danmark for at gøre propaganda for katolicismen.

Det populære ugeblad *Hjemmet* skrev om det spørgsmål:

Vær forvissat om, at alle danske Katolikker lige fra Lensgreve Holstein-Ledreborg til Folketingsmand Jens Busck, i deres inderste Hjærte glæder sig over det Fremstød, Katolicismen ved det nyrejste "St. Maria Hospital" har faaet her i Landet. Og maaske var det næppe nogen ren Tilfældighed, at Prinsesse Marie ved Bortrejse var forhindret fra at bivaane Indvielseshøjtideligheden.

Hvem tør vel ogsaa nægte, at et stort Hospital, der drives af Katolikker og i katolsk Aand, alene gennem den Omstændighed, at det er og virker, gør Propaganda for den katolske Tro?

Den katolske Biskop Johannes von Euch, som selvfølgelig var til Stede paa Indvielsesdagen, kan have Ret i, at "St. Maria Hospital" bl.a. staar som et nyt Led i Roskildes katolske Historie, og Ingen vil nægte Hr. Jens Busck, at Roskilde fremfor nogen anden By i vort Land - Ribe ene undtagen - er de katolske Minders Stad, og den Omstændighed, at et katolsk Bispedømme i Roskilde ville have Traditionen for sig, som von Euch siger, behøver ikke at være ensbetydende med, at et saadant en Gang vil blive oprettet. (8)

Med et sejtræk havde de katolske søstre og brødre dog forstået at skabe sympati omkring deres arbejde og initiativer, men modvilje var svært at overvinde. Arthur Fang har skildret stemningen på det tidspunkt i Roskilde:

Det dengang eksisterende Begreb, Gadedrengene, tilkendegav paa deres Vis Stemningen i visse Kredse ved at bombardere de franske Søstre med Sten, naar de viste sig paa Gaderne. Og Taknemlighed over, at fremmede havde skaffet en for den Tid meget anselig Kapital og herfor bygget Byen et stort, fuldt moderne Hospital - den mærkede man ikke meget til. Snarere det modsatte. Næppe var Sct. Maria Hospital en Kendsgerning, før der med Domprovst Juul Bondo som Fører rejstes en Bevægelse for - nu, da det vel nærmest var for sent - at faa bygget et Menighedssygehus. (9)

Sct. Maria Hospital fik hurtigt ry for sin høje kvalitet af pleje og behandling, men som nævnt af Arthur Fang ville domprovst Peter Bruun Juul Bondo ikke stå tilbage for katolikker-

ne. Han var domprovst i Roskilde i 1901 til sin død i 1915. Han rettede en række angreb mod katolicismen, og da loven om menighedsråd var gennemført i 1903, tog han sammen med menighedsrådet initiativ til at opføre og indrette et menigheds-sygehus.

Det blev bygget bag amtssygehuset på Køgevej: "Et af resultaterne af det katolske sygehus i Roskilde blev altså, at der kom gang i sygehusplanerne i den by, der ellers så længe havde sovet tornerosesøvn, når det gjaldt sociale fremskridt," skrev *Social-Demokraten* i Roskilde ved Sct. Maria Hospitals 50-års jubilæum. (10)

Som en lokalavis imidlertid kunne konstatere, så gik der ikke lang tid, før roskildenserne havde vænnet sig til synet af søstrene i deres karakteristiske klædedragt. Den megen opmærksomhed hæmmede dog ikke søstrenes virkelyst, de byggede ufortrødent videre på deres værk, som hurtigt også omfattede en skole.

Noter

- (1) "En Bog om Katolicismen" i: *Roskilde Avis* 13.8.1903.
- (2) M. Bjørnskov-Petersens første artikel "Katolicismen bedømt i Udlandet" blev bragt i *Roskilde Avis* 23.7.1904. A. Kerckhoffs svarede i tre indlæg 27.-29.7.1904. Debatten medførte adskillige bidrag i den lokale avis.
- (3) Avisartiklen, der er udateret, findes i montfortanernes udklipsbøger i Katolsk Historisk Arkiv, København.
- (4) "Stor Ejendomshandel" i: *Berlingske Tidende* 27.3.1903.
- (5) Artiklen findes i montfortanernes arkiv i Katolsk Historisk Arkiv, København, men udklippet er dog ikke dateret.
- (6) Artiklen "En katolsk Skole og Kirke i Roskilde" findes i montfortanernes arkiv i Katolsk Historisk Arkiv, København, men udklippet er dog ikke dateret.
- (7) Citeret efter artiklen "Sct. Maria hospital blev mødt med had og uvilje" i: *Roskilde Dagblad* 10.4.1962.
- (8) N.Th.: "Maria Hospital i Roskilde. I de katolske Minders By" i: *Hjemmet* 26.3.1905.
- (9) Arthur Fang: "Sct. Maria Hospital i Roskilde igennem 50 Aar" i: *Roskilde Dagblad* 9.3.1955.
- (10) "'Visdommens døtre"'s hospital betød meget stort fremskridt" i: *Social-Demokraten* 9.3.1955.